



## טופס הגשה לעבודת גמר

שם בית הספר: "גלים", חוף הכרמל

שם התלמידה: גאיה ערוסי

שם המנחה: עינת גז-כהן

תחום התמחות המנחה: לשון עברית

תואר אקדמי: MA לשון עברית, BA סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

מקום העבודה: בית הספר "גלים", חוף הכרמל

שם עבודת הגמר:

**הסלנג הפנימייתי בכפר גלים**

## **תודות**

תודה לאופק, המורה חיילת מהפנימייה, שבלעדיה לא הייתי מצליחה להתמודד עם ניתוח כמות הנתונים העצומה.

תודה לאבא שלי, שתמך נפשית ועזר לעשות סדר בדברים.

וכמובן תודה ענקית לעינת, המנחה שלי, שבלעדיה כל זה לא היה קורה.

## תוכן העניינים:

מס' הפרק	הנושא	תתי-נושאים	עמודים
1	מבוא	1.1 הגדרות ומאפיינים 1.2 גורמים להתפתחות הסלנג 1.3 מונחים קרובים	7-3
2	הצגת אוכלוסיית הפנימייה	2.1 פנימייה 2.2 פנימיית כפר גלים	10-8
3	שאלת המחקר והשערת המחקר	3.1 שאלת המחקר 3.2 השערת המחקר	12-11
4	מהלך המחקר		14-13
5	ממצאי המחקר ודיון בממצאים	5.1 ניתוח שאלון 1 - דרכי תצורת הסלנג הפנימייתי 5.1.1 הערות על המילים 5.1.2 מאפייני הסלנג הפנימייתי 5.2 ניתוח שאלון 2 5.2.1 ממצאים כלליים 5.2.2 ממצאים מבחינת מגדר 5.2.3 ממצאים מבחינת שפה 5.2.4 ממצאים מבחינת קבוצה	30-15
6	תוצר סופי (מילון)		37-31
7	סיכום ומסקנות		39-38
8	ביבליוגרפיה		40

## פרק 1: מבוא

### 1.1 הסלנג – הגדרות ומאפיינים

האטימולוגיה של המילה "סלנג" (Slang), או בעברית "עָגָה", איננה מוסכמת וחד משמעית. רפאל ספן (1972) מביא השערות שונות להתפתחות המילה ולמקורה: יש המשייכים את המילה "סלנג" למילה "Sling" ("קלע", "השליך"), שעד היום משמשת בביטויים הקשורים לביטוי הצבאי "sling the bat", כלומר "דיבר בשפה המקומית"; אחרים מתייחסים אליה כאל "סירוס" אנגלי של המילה "Lingue" ("לשון") הצרפתית, או כאל עירוב וקיצור של צירופים כמו Beggar's language (שפת הקבצנים) (שם). ישנן הגדרות שונות ל"סלנג". נצר בספרו (2007) מצטט מדבריו של הבלשן פאול רוברטס שאמר על הסלנג כי הוא "אחד מן הדברים שכל אחד מזהה, אך אינו יכול להגדיר", וטוען כי חוקרים רבים נמנעים מהגדרתו ומסתפקים בהצגת מאפייניו (שם). מבחינה היסטורית, נראה כי במאה ה-18 החלו להשתמש בבריטניה במונח "סלנג" לציון אוצר המילים המשרת את העולם התחתון. פילוסופים במאה ה-19 ראו בו תופעה לשונית שלילית, ואף כינו אותו "לשון הטיפשים", "לשון העצלנים" (ניר, 2005) או "לשון הפושעים" (ספן, 1972). הבלשן הבריטי רנדולף קוויק, למשל, כינה את הסלנג "השירה של האדם הפשוט" (מרעי, 2013). אם בכל זאת נרצה להגדיר את הסלנג, נוכל להתייחס להגדרה שמביא נצר (2007) מ-Webster's New International Dictionary: "לשון המורכבת ממונחים שימושיים מאוד, אך ארעיים בדרך כלל (בעיקר מילים מחודשות או קטועות או מילים במשמע מיוחד או צירופים, בדרך כלל מטפורות או דימויים), שיש להם משמעות מאולצת, מוזרה או מגוחכת, או שהם מציגים הומור או דמיון מוזרים ומופרזים". מילון אבן שושן (2007) מגדיר סלנג כ"עגה, דיבור המוני, מילה או צירוף מילים שנוצרו לעת מצוא על ידי חוג מסוים בחברה (נוער, חיילים, אנשי מחתרת וכו') והתפשטו בחוגים רחבים יותר: בלשון המדוברת היומיומית רבים הסלנגים".

עבד אלרחמן מרעי (2013) טוען כי בתקופה המודרנית אין לשון ללא סלנג, והוא סימן מובהק לחיותה של הלשון (שם). אפשר לראות כי יחס החוקרים אל הסלנג מגוון ומשתנה עם השנים: הסלנג נתפס אצל חוקרים ואנשים מסוימים כדרך ביטוי של מחוסרי השכלה שאינם מקפידים על הבעה מדויקת (ניר, 2005). נצר (2007) מצטט ממילון אוקספורד המציג את הסלנג כ"לשון מטיפוס דיבורי מובהק הנחשבת מתחת לרמה של דיבור סטנדרטי מחונן". גם רפאל ספן טוען בספרו (1972) כי סלנג הוא כינוי לאותם מילים וביטויים המצויים בשוליה של לשון הדיבור והנחשבים בלתי כשרים ולא ראויים להיכלל בדיבור "מהוגן" או פורמלי, כלומר מילים תת-תקניות (שם). לעומת זאת, יש הרואים בסלנג "אנטי שפה", מעין קוד חתרני, לא תקני במכוון, שהשימוש בו מבטא מרידה במוסכמות ובמסד (ניר, 2005). כלומר, דוברי הסלנג מודעים לכך שהם משתמשים בביטויים החורגים מהלשון התקנית

"המכובדת", והם עושים זאת כדי להדגיש התנהגות חברתית או כהשתייכות למעגל חברתי מסוים. יש בכך לפעמים מעין מחאה נגד הלשון הממסדית (שם). מלכה מוצ'ניק (2003) מסבירה גם היא כי מדובר בגוון לשוני תת־תקני, המשמש בנסיבות בלתי רשמיות ונוצר על ידי קבוצות חברתיות (שם). במילים אחרות, דובר הסלנג שולט או אמור לשלוט בגוון לשון אחרים, אבל הוא בוחר באופן מודע להשתמש בסלנג (מרעי, 2013).

לפיכך, אפשר לראות שבעבר נחשב הסלנג לשון וולגרית וקלוקלת, אולם כיום מקובל לתאר אותו כסוג של משלב, כלומר כתת־לשון המשמשת את הדוברים מתוך בחירה (מרעי, 2013). כיום אין מתייחסים אליו כאל "השחתה" של הלשון הסטנדרטית או כגילוי לחוסר השכלה או תרבות הדוברים בו, אלא כאל ביטוי אותנטי של התרבות הפופולרית, כסימן השתייכות לקבוצה חברתית מסוימת או להזדהות עימה (ניר, 2005).

אם כן, מה מבדיל את הסלנג משיבושים טבעיים של דיבור? נראה כי קו הגבול בין סטיות מכוונת (סלנג) לבין שיבושים טבעיים בדיבור אינו חד וברור (בן שחר, 2005). בן שחר, למשל, קובעת עקרון אבחנה בין שיבושים שבתום לב לבין סטיות מכוונות (סלנג), שמטרתן משחק לשוני לצורך ההנאה האסתטית מהאפשרויות הגלומות בלשון (שם). נצר (2007) טובע מושג או "שם-גג" לסלנג ולדיבור העברי הרווח: "עברית עממית". לדבריו, לשון הדיבור כוללת בתוכה את הסלנג, שאף הוא כמוה נחשב לא-פורמלי ולא מחויב לתקן הלשוני, ואף חלק ממאגר מילותיהם משותף. הוא מסביר שהקווים המשותפים הרבים ביניהם מקשים על ההבחנה, ואולם הסלנג מורגש כקיצוני וכנועז יותר. הוא מאופיין גם בקלילותו, בהומור שבו, בשעשועי לשון למיניהם וביכולת ריגוש מוגברת (שם). ספן (1972), לעומתם, מבחין בין הסלנג לבין לשון וולגארית ("וולגאריזם"). לטענתו, הוולגאריזם מאפיין את דיבור בני המעמד הנמוך, לעומת הסלנג, שאותו אפשר למצוא מעמד חברתי בנסיבות מסוימות (שם) - נראה כי גם את ספן הנחה העיקרון המבחין של שימוש בשיבוש לשוני במתכוון (סלנג) לבין שיבוש לשוני שלא נעשה מתוך בחירה (לטעמו, מאפיין מעמד נמוך).

כך או כך, הסלנג מתאפיין באינטנסיביות הביטוי ובציוריות שלו, במשך חיים קצר (על פי רוב) ובהתאמה לאופנה המשתנה (אלרחמן מרעי, 2013). רוזנטל (2005א) מסביר כי הסלנג אינו מוגבל כמו השפה התקנית, וזה מה שמאפשר כניסה כה אינטנסיבית של מילים חדשות לשפה. מילות הסלנג משתלבות לא רק בשפה הדבורה אלא בסופו של דבר גם בשפה הכתובה, וכמה מהן הופכות עם הזמן לחלק בלתי נפרד מהשפה. לרוב הן משולבות בלשון העברית הבינונית ובלשון העיתונות (אלרחמן מרעי, 2013).

## 1.2 גורמים להתפתחות הסלנג

ישנם כמה גורמים אשר תורמים להתפתחות הסלנג ולשימוש בו :

א. גורמים חברתיים: לפי פרוכטמן (2005), חברות סגורות נוטות לפתח מעין "לשון סתרים" מיוחדת להן. הסלנג מתפתח ביתר טבעיות בחברות כאלה, בעיקר של צעירים: תלמידים, חיילים בצבא, תנועות נוער, אגודות ספורט ועוד. התפתחותו קשורה גם למקומות גיאוגרפיים – וכך הוא מקבל צביון מקומי (שם). גם מוצ'ניק (2003) מסבירה כי הסלנג נוצר בעיקר ע"י בני נוער, חיילים, סטודנטים וכד', אך היא מוסיפה שהוא חודר גם לשכבות חברתיות אחרות (שם).

ב. גורמים פסיכולוגיים: בשימוש בסלנג נראה כי ישנו ניסיון של הדוברים לחסוך במאמץ הדיבור ולהפכו להיות קצר וקולע, להרגיש חלק מחברה סגורה ואולי גם לקרוא תגר על הממסד (פרוכטמן, 2005).

ג. גורמים לשוניים: לעיתים יש חסר מילוני בשפה, כלומר המילון אינו יכול לספק את הביטוי הדרוש למושג, לתופעה או לרגש מסוים (מרעי, 2013), והדבר מזמין ודורש יצירה של מילים ומשלבים חדשים (פרוכטמן, 2005). במקרה כזה תישאל מילה מדוברת השאובה מחברה מסוימת. פרוכטמן מסבירה כי בעבר השפיעו על הסלנג הישראלי בעיקר היידיש והערבית, בצד שפות נוספות – גרמנית, רוסית, ספרדית ועוד, בעוד לדבריה היום מושלת האנגלית בענף הסלנג הישראלי (שם). אלרחמן (2013) מדגיש במאמרו דווקא את השפעתה הנרחבת של השפה הערבית על הסלנג של ימינו.

## 1.3 מונחים קרובים לסלנג

בין החוקרים יש הסכמה על כך שהסלנג הוא מאפיין מרכזי בקבוצות סגורות, ובבואי לחקור סוגיות הנוגעות לסלנג, חשוב שאבדילו מצורות אחרות של שפה המשמשות קבוצות מסוימות באוכלוסייה. הדיאלקט (ניב) הוא וריאציה נבדלת של השפה המשמשת קבוצה מסוימת באוכלוסייה, לפי מיקום גאוגרפי. זוהי צורת לשון אופיינית לאזור או לחוג חברתי מסוים, המיוחדת בהגייתה, בדקדוקה ובאוצר המילים שלה (נצר, 2007). ישנם מקומות בעולם שבהם ההבדל בדיאלקט הלשוני באזורים שונים של המדינה הוא רב. בעברית, לעומת זאת, ההבדלים בין אזור לאזור הם מזעריים. אמנם יש מדברים על תת-לשון "ירושלמית", שבה אומרים "גוגואים" במקום "בלורות" או "ג'ולות", וכן מבטאים את המילה "מאתיים" בפתיחת האל"ף, אך אין באלה כדי לעשות את "הירושלמית" לדיאלקט (שם).

אם כן, הסלנג נבדל מהדיאלקט בכך שהדיאלקט הוא תת-לשון המוגדרת מבחינה גיאוגרפית ומאפיינת את הדובר הילידי (שם), כלומר לתוך דיאלקט נולדים, זה לא נתון לבחירה, בניגוד לסלנג, שהוא

למעשה משלב שקבוצה מסוימת יוצרת לעצמה באופן מודע ושהשימוש בו הוא אינו מולד אלא מודע לחלוטין ונרכש.

הסוציולקט הוא דיאלקט חברתי (שם). הוא אינו תלוי אזור אלא תלוי מעמד חברתי. דוגמה טובה לסוציולקט היא לשונם של האפרו-אמריקאים בארה"ב ("black English"), שהיא וריאציה מובחנת מן הלשון האמריקאית הכללית באוצר המילים, בדקדוק ובמבטא (שם). כלומר, הסוציולקט מאפיין קבוצות קטנות יחסית, שלהן מאגר מילים צר יותר מזה של הסלנג, המשמש קבוצות גדולות ולו מאגר מילים רחב.

ז'רגון הוא אוצר המילים והביטויים המיוחד למקצוע, לעיסוק או לתחום מדעי או טכני מסוים (שם). גם הז'רגון, כמו הסלנג, מאפיין את אנשי הקבוצה שמשתמשת בו, ולאדם מן החוץ קשה בדרך כלל להבינו. לדברי נצר (שם), בעברית קשה להצביע על ז'רגונים מגובשים, פרט אולי לז'רגון צבאי ולז'רגון עברייני, ויש המכנים את הז'רגון סלנג או עגה. הוא מציע להבדיל בין השניים בכך שלשון טכנית מתפתחת בין מומחים לשם שיתוף פעולה, ואילו סלנג מתפתח בין חברים (שם). גם ספן (1972) טוען שבעברית הז'רגונים המקצועיים עדיין אינם מפותחים יחסית לשפות אחרות, והוא מסביר שהז'רגון, הלשון המקצועית, מכיל לעתים תכופות סלנג (שם).

בתוך הז'רגון אפשר למצוא את הקנט (cant), שהוא כינוי מיוחד ללשון של העולם התחתון, ז'רגון העבריינים (נצר, 2007). ספן (1972) אמר כבר לפני כמעט 50 שנה שמדובר בז'רגון מפותח למדי בעברית.

להלן כמה דוגמאות למילים מ-קנט בעברית, הלקוחות מהטור של שמעון איפרגן באתר מאקו (2013):  
א. "אוכל": הרווח של העבריין מהעסקה ("מתי להביא לו את האוכל?").

ב. "אינדיאנים": כינוי לסוחרי סמים בדואים ("אל תתעסק עם האינדיאנים, יאכלו אותך בלי מלח, אין להם אלוהים").

ג. "אופנוען": כינוי לשליח, לבלדר שאמור לבצע את העברת הסם או אמצעי הלחימה ("מה קורה עם האופנוען? יש חדש איתו?").

ד. "בלונים": כינוי ללבנות חבלה או רימונים ("יאללה, תעביר כבר את הבלונים לחבר שלנו").

ה. "שוקו": כינוי לחשיש ("מתי השוקו מגיע?").

ו. "חנוק": עבריין שאין לו סמים וכסף והוא עצור בכלא או בבית המעצר ("אני חנוק, תעזרו לי").

בפרק זה ניסיתי לעמוד על הגדרת הסלנג ועל מאפייניו, בחנתי את הגורמים להתפתחותו והשוויתי אותו למונחים דומים. נראה כי כמה דברים מוסכמים על כל חוקרי הסלנג: מדובר במעין קוד חתרני, לא תקני באופן מכוון, כלומר השימוש בו נעשה באופן מודע ומתוך בחירה. דוברי הסלנג חורגים מהלשון התקנית כדי להדגיש התנהגות חברתית או כדי להשתייך למעגל חברתי מסוים, והוא בדרך כלל מתפתח בקבוצות חברתיות סגורות, בעיקר של בני נוער וצעירים. מאחר שאני משתייכת לקבוצת נוער סגורה יחסית מבחינה חברתית, בחרתי לחקור את השימוש בסלנג הנעשה בתוך הקבוצה, מעניין אותי לבדוק בעבודתי אם יש מאפיינים מיוחדים בסלנג הקבוצה הזאת, שהוא בעצם "הסלנג הפנימייתי" של כפר גלים.

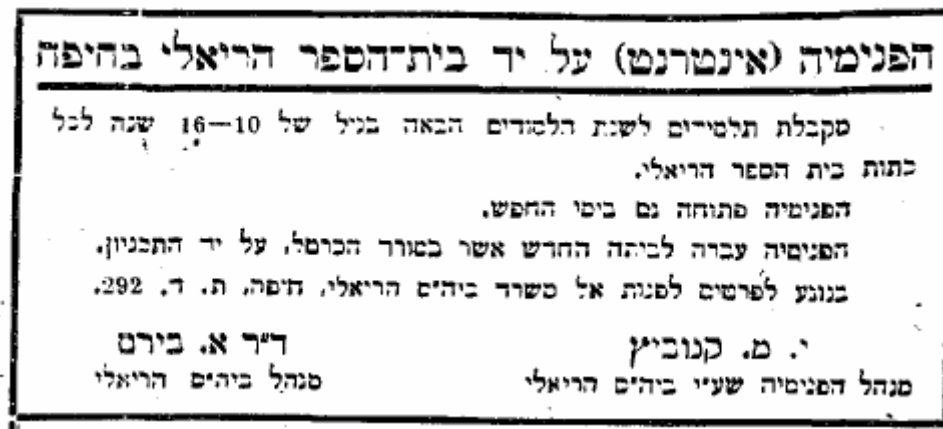


## פרק 2: אוכלוסיית פנימיית כפר גלים ומאפייניה

### 2.1 פנימייה

המילה אינטרנָט (Internat) באה בהוראת פנימייה (פרי, 2016). היא קיימת בלשונות אחרות, כמו רוסית, צרפתית, גרמנית, יידיש, ספרדית, פורטוגזית, צ'כית, שוודית והונגרית, במשמעות "פנימי", וחדרה לשפה העברית (שם). למשל, בעיתון "הצפירה" מ-14 בינואר 1914 כתוב כך: "בית הספר הזה הוא אינטרנאט שלם: התלמידים, שאחדים מהם באים מכפרים רחוקים, מתגוררים בו ומקבלים הכל בחינם, דירה, אכילה, בגדים, ספרים – הכל בחשבון ה'ועד'" (שם). המילה אינטרנָט הייתה נפוצה בעיקר בשנות העשרים של המאה העשרים, אך היא מופיעה בעיתונות כבר מתחילת המאה העשרים (שם).

דוגמה לפרסום פנימיית הריאלי מעיתון "דבר" 21/9/1925 (מתוך ארכיון הספרייה הלאומית אוניברסיטת תל אביב):



על פי ארניסט קליין (1987, Klein), המילה "פנימייה" (Boarding school) מקור המילה "פנימייה" במילה "פנים", בדרך התצורה של בסיס וצורן סופי (פנים+יה).

### 2.2 פנימיית כפר גלים

כפר גלים הוקם כחלק ממפעל התיישבותי ופיתוח החקלאות בארץ, ביוזמתם של אבא חושי ולוי אשכול, שביקשו להקים בית ספר לחינוך חקלאי שישמש את תלמידי חיפה והסביבה, בשילוב תלמידים מההתיישבות הוותיקה יחד עם בני עולים. בשנת 1952 גויס אברהם מירון לעמוד בראש הקמת הכפר. לאחר תקופת התארגנות קצרה, בספטמבר 1954, נכנסו בשערי בית הספר החקלאי "כפר גלים" 78 חניכיו הראשונים (בוצ'ן, 2013).

מאז עבר הכפר שינויים רבים אך תמיד הייתה הפנימייה חלק בלתי נפרד ממנו. היום הפנימייה היא חלק ממערכת חינוכית, שבה בית ספר אזורי שש-שנתי (ז-י"ב), ובו לומדים חניכי הפנימייה יחד עם בני נוער הגרים ביישובי המועצה.

בתוך כפר גלים אפשר למצוא כמה מעגלי השתייכות קבוצתית. קבוצה אחת היא קבוצת תלמידי ביה"ס שאינם חיים בפנימייה אלא ביישובי המועצה האזורית (מושבים, קיבוצים, יישוב קהילתי), "אקסטרניים". קבוצה אחרת היא קבוצת חניכי הפנימייה, אשר לומדים עם שאר תלמידי בית הספר אבל מתגוררים במשך השבוע בפנימייה שבכפר. בתוך קבוצת הפנימייה יש חלוקה לקבוצות, שהן בדרך כלל הומוגניות מבחינת הגיל אך הטרוגניות מבחינת המגדר, מקום המגורים, שפת האם ועוד. עם זאת, חלק מהקבוצות הן קבוצות הומוגניות יותר.

אלה שמות הקבוצות ומאפייניהן:

אגוז (ז-ח): 20 בנים, 14 בנות. סה"כ 34

יהלום (ט-י): 18 בנים, 14 בנות. סה"כ 32

נשר (י-י"א): 13 בנים, 24 בנות. סה"כ 37

סימפסון (י"א-י"ב): 22 בנים, 9 בנות. סה"כ 31

מעין (נעלי"ה י"א): 13 בנים, 16 בנות. סה"כ 29

המוסד (נעלי"ה י): 9 בנים, 20 בנות. סה"כ 29

רימון (נעלי"ה ט): 12 בנים, 25 בנות. סה"כ 27

מכבי<sup>1</sup> (גילאים מעורבים): 36 בנים.

לכל קבוצה יש שני מדריכים - גבר ואישה, שתפקידם להוביל את הקבוצה, לדאוג לעניינים פורמליים ובעיקרון להיות בתפקיד ההורי לחניכי הפנימייה. בנוסף, לכל קבוצה, מלבד הקבוצה הבוגרת (סימפסון, לצורך העניין), יש ש"ש (בן נוער בוגר שעושה שנת שירות בפנימייה מטעם התנועה הקיבוצית) אחד או שניים, בהתאם לצורך, ותפקידם לעזור בקבוצה, לעשות "כיבוי אורות" והשכמות. לחלק מהקבוצות (בעיקר הבוגרות) יש גם מורה חיילת מטעם הצבא שתפקידה לתת מענה בעניינים הקשורים לצה"ל אצל החניכים, וגם לה יש אחריות בקבוצה לצד המדריכים אך יותר בתפקיד ה"אחות גדולה".

הקבוצות (מלבד קבוצת מכבי) הן מעורבות מבחינת המגדר, כלומר יש בהן גם בנים וגם בנות, אך החדרים לא מעורבים. בכל חדר יש 3-4 מיטות, בנים ובנות ישנים בפרד.

החניכים קמים בכל בוקר, אוכלים יחד בחדר האוכל והולכים לבית הספר. כאמור, בבית הספר לומדים גם תלמידים "אקסטרניים" בכיתות מעורבות עם תלמידי הפנימייה.

לאחר שעות בית הספר יש לחניכים מגוון פעילויות כמו חוגי ספורט, מרכז מוזיקה, מגרש כדורגל, חדר כושר ובריכת שחייה. ישנן גם פעילויות קבוצתיות ו/או כלל כפריות לפחות פעם בשבוע.

---

<sup>1</sup> קבוצת מכבי היא קבוצה בפנימייה השייכת לקבוצת הכדורגל מכבי חיפה. חניכים מגיעים מכל הארץ לפנימייה במסגרת מכבי חיפה בשביל לשחק בקבוצה.

אחת לחודש החניכים לא יוצאים הביתה ונשארים לסוף השבוע בפנימייה. בסוף שבוע כזה, המכונה "שבת כפר", חוגגים יחד את כניסת השבת, מציינים חגים ועושים פעילויות שונות. בעבודתי בחרתי לחקור רק חניכים מהקבוצות אגוז, סימפסון, יהלום ונשר. לא כללתי את קבוצת מכבי ואת קבוצות נעל"ה מאחר שגם הן קבוצות השתייכות מיוחדות בתוך קבוצת ההשתייכות הכללית של הפנימייה. אני מניחה שבקבוצות אלה יש הבדל מבחינת השימוש בסלנג: בקבוצת מכבי חיפה, שכאמור היא קבוצה רב-גילית, יש כנראה השפעה של גיל ושל ז'רגון הכדורגל; בקבוצות נעל"ה התלמידים אינם מכירים עדיין את השפה העברית "התקנית", לכן לא ניתן לצפות שהם ישתמשו בסלנג כשאר החניכים, כי כפי שאמר מרעי (2013), כדי להשתמש בסלנג הדובר אמור לשלוט בשפה התקנית.

### פרק 3: שאלת המחקר והשערת המחקר

#### 3.1 שאלת המחקר

בחמש השנים וחצי שאני מתחנכת בפנימיית כפר גלים, שמתו לב שחניכי הפנימייה עושים שימוש רב בסלנג. עניין אותי לבדוק אם לסלנג שלנו יש מאפיינים מיוחדים ואם יש לכך סיבה. לכן בחרתי להציג את הנושא, לחקור אותו ולנסות להבין מה המשמעות של השוני הלשוני בין החניכים ולבדוק אם אכן סיגלנו לעצמנו שפת סלנג משלנו - "סלנג פנימייתי".

רציתי לבדוק גם אם יש סלנג כללי שכל תלמידי הפנימייה מכירים, או שיש מילים שנמצאות בשימוש רחב יותר בקבוצות מסוימות בפנימייה ובאחרות לא. עניין אותי גם לדעת אם יש מילות סלנג שבנות משתמשות בהן יותר מבנים, ולהפך. מאחר שהפנימייה הטרוגנית מאוד גם מבחינת ארץ המוצא של החניכים, ליתר דיוק שפת האם שלהם, עניין אותי גם לדעת אם חניכים ששפת הדיבור הדומיננטית שלהם משותפת יכירו מילים דומות או לא.

השאלה שבחרתי לחקור היא: האם וכיצד משפיעה ההטרוגניות של חניכי הפנימייה בכפר גלים על הסלנג הפנימייתי מנקודת מבט סינכרונית?

כלומר, ארצה לבדוק אם להטרוגניות (כלומר, חניכים בגילים שונים, ממין שונה, דוברי שפות אם שונות) יש השפעה על יצירת הסלנג בפנימייה, ואם כן - מה מידת השפעתם.

מאחר שסלנג מאופיין בהתפתחות ובשינויים אינטנסיביים, חשוב לי לציין שבחרתי לבחון את הסלנג בפנימיית כפר גלים מנקודת מבט סינכרונית, כלומר, בנקודת הזמן הנוכחית.

#### 3.2 השערת המחקר

אני משערת שיהיה שוני בין הקבוצות בפנימייה מכיוון שסלנג נרכש מתוך השתייכות לקבוצה. ייתכן שתלמידים בוגרים יכירו גם מילות סלנג של חניכים צעירים וישתמשו בהן, ואילו תלמידים צעירים לא יכירו מילים שמשמשות את הקבוצות הבוגרות. עם זאת ייתכן שאגלה שהפנימייה כולה היא קבוצת ההשתייכות מבחינת מילות הסלנג.

אני חושבת שגם לשפת האם של החניכים תהיה השפעה על היכרות עם מילים. סביר להניח שחניכים שהעברית היא לא השפה היחידה שבה הם משתמשים יכירו פחות מילות סלנג מדוברי עברית שפת אם (השערה זאת מתבססת על כך שכדי להשתמש בסלנג צריך להכיר את כללי השפה. מרעי, 2013). אני גם משערת שדוברי ערבית כשפה דומיננטית יכירו ברמה גבוהה<sup>2</sup> מילים שאולות מערבית, ושדוברי אנגלית יכירו מילים שאולות מאנגלית.

---

<sup>2</sup>מעל 85% (כולל) = רמת היכרות גבוהה, 36%-84% = רמה בינונית, 35% ומטה = רמה נמוכה.

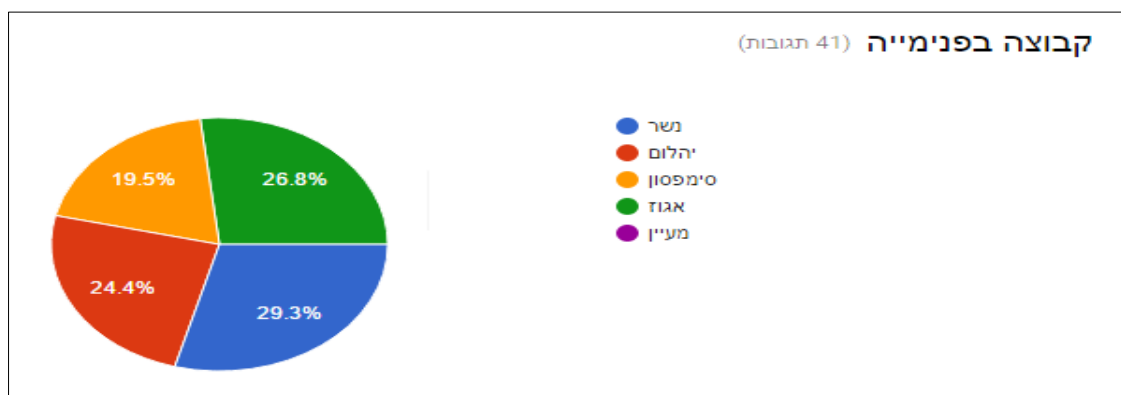
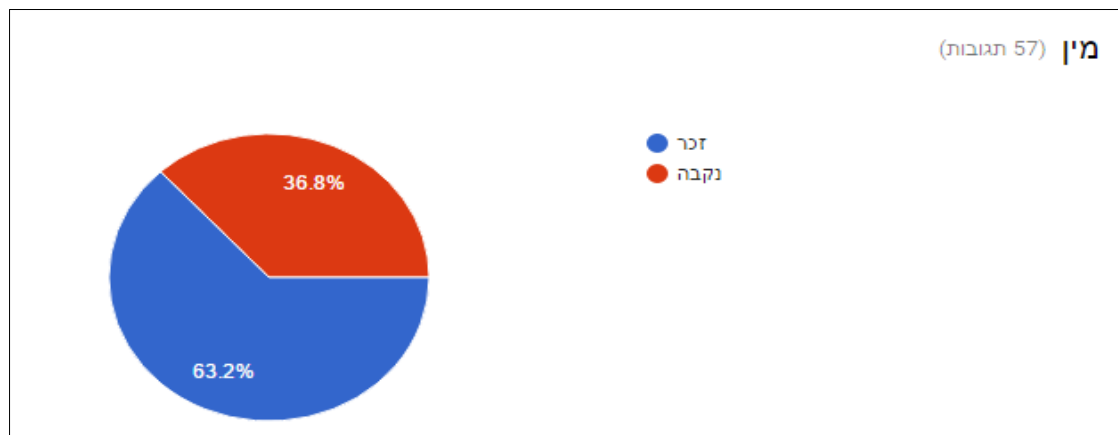
בניגוד לדברים שהביאה מלכה מוצ'ניק בספרה "לשון, חברה ותרבות" (2002), ש"נשים נחשבות שמרניות יותר מגברים מבחינה לשונית", אני משערת שלא אמצא הבדלים משמעותיים בין מילות הסלנג שבנות יכירו למילות סלנג שבנים יכירו. אני חושבת שחניכי וחניכות הפנימייה משתמשים באותן מילים.

## פרק 4: מהלך המחקר

כלי המחקר שבהם השתמשתי כדי לענות על השאלה היו שאלונים. בשלב הראשון של המחקר אספתי בעזרת שאלון מספר 1 מאגר מילים, המהווה קורפוס, בסיס נתונים, למחקר.

במחקר השתתפו 41 נשאלים<sup>3</sup>, בניים ובנות, מקבוצות גיל שונות (כיתה ז עד י"ב), מקבוצות שונות בפנימייה<sup>4</sup> (אגוז, יהלום, נשר, סימפסון), ממקומות מגורים שונים (עירוניים וכפריים; פריפריה ומרכז; יישובים קהילתיים), שפות אם שונות<sup>5</sup> (עברית, אמהרית, רוסית, ערבית) ושפות דומיננטיות שונות<sup>6</sup> (עברית, אמהרית, רוסית, אנגלית, ערבית).

בשאלון הראשון התבקשו המשתתפים לכתוב לפחות שלושה ביטויי סלנג או מילות סלנג שבהם הם משתמשים ושהם מכירים את פירושיהם. סה"כ התקבלו 57 מילים מתוכן 27 שונות. כלומר, אפשר לראות ש-30 מילים חזרו אצל כמה משתתפים.



<sup>3</sup> במקור השתתפו יותר מ-50, אך תגובות שהעידו על אי-הבנה של השאלון לא נכללו במחקר.  
<sup>4</sup> כאמור, במחקר לא השתתפו קבוצות נעל"ה (נוער עולה שאינו דובר עברית די שנים) ומכבי (גילים מעורבים בקבוצה).  
<sup>5</sup> שפת אם כפי שהוגדרה לצורך המחקר היא "השפה או השפות שהוריק דיברו בהן בילדותם".  
<sup>6</sup> שפה דומיננטית הוגדרה במחקר כשפה שהנשאל דובר אותה באופן שוטף ("אילו שפות את/ה דובר/ת באופן שוטף?").

בשלב השני ריכזתי את כל מילות הסלנג השונות שהתקבלו בשאלון 1 (27), ובעזרתן בניתי את שאלון מספר 2. בשאלון זה הצגתי למשתתפים את כל מילות הסלנג שמשתתפי שאלון 1 העלו, וביקשתי שיכתבו פירוש למילים שהם מכירים. גם המשתתפים בשאלון זה היו מקבוצות שונות בפנימייה, אך הם לא היו בהכרח אותם המשתתפים שענו על שאלון מס' 1.

לפניכם רשימת מילים. כתבו ליד כל מילה שאתם משתמשים בה משפט שהיא מופיעה בו.

טקסט של תשובה קצרה

**סבבה\***

טקסט של תשובה קצרה

פקצה

לאחר שקיבלתי את תוצאות שאלון מספר 2 ובדקתי את האופן שבו המשתתפים פירשו את המילים, נשאר 27 מילות סלנג שונות, המוכרות לחניכי הפנימייה. בשלב הבא ניתחתי את ממצאי השאלונים, ניסיתי לעמוד על מאפייני הסלנג הפנימייתי ולענות על שאלת המחקר. בחלק האחרון של העבודה החלטתי להכין תוצר שישמש חניכי פנימייה כיום, וגם כאלה שיצטרפו לפנימייה בשנים הקרובות. הכנתי "מילון לחניך", המרכז את מילות הסלנג שנמצאות בשימוש על ידי חניכי הפנימייה, מגדיר אותן ומראה את שכיחות השימוש בהן בקבוצות השונות.

## פרק 5: ממצאי המחקר ודיון בממצאים

### 5.1 ניתוח שאלון 1 - דרכי תצורת הסלנג הפנימייתי

כאמור, מניתוח שאלון מס' 1 הוצאתי 27 מילות וביטויי סלנג הנמצאים בשימוש בקרב חניכי הפנימייה. בשלב זה הגדרתי את הביטויים<sup>7</sup>, בעזרת מילון הסלנג של רוביק רוזנטל (2005) ובעזרת הפירושים שהציעו משתתפי המחקר בשאלון מספר 2, ומיינתי אותם מבחינת דרך יצירתם. חוקרים שונים, כמו רפאל ניר (1993), רפאל ספן (1972) מאיה פרוכטמן (2005) וניסן נצר (2008), מיינו מילות סלנג בדרכים שונות. המיון שלי משלב דרכים שונות למיון, בהשראתם, ומציע שש דרכי תצורה לסלנג הפנימייתי:

א. מילים שאולות (סה"כ 11 מילים/ביטויים):

מערבית: דָּבָה, אַחְלָה, אַחוּשְׁרְמוּטָה, סַבָּבָה, דוּדָה, מְנַחוּס, סָאחִי, מְסָטוּל  
מאנגלית: פְּלוֹפּ, מְאָמִי  
מיידיש: תַּכְלָס

ב. מילים המעוררות קונטציות שליליות או חיוביות (סה"כ 3 מילים):

עוֹלָה, קַרְצָה, גְּדִיר

ג. צירופי מילים או מילים במשמעות שונה ממשמעותן המקורית (מעתיק סמנטי<sup>8</sup>) (סה"כ 5 מילים):

נְשֵׁבֶר לֹ/לִי, שְׁרוּט, גְּנוּב, גְּזוּר, חֶפְרָן

ד. קיצורי מילים או ביטויים (סה"כ 3 מילים/ביטויים):

קִיץֶר, מִילָה, מַה נִישׁ

ה. העצמה בעזרת שימוש במילים הקשורות לתחום החיים והמוות (סה"כ 3 ביטויים):

שְׁנָה רְצַח, חַיִּים שְׁלִי, מָת עַל...

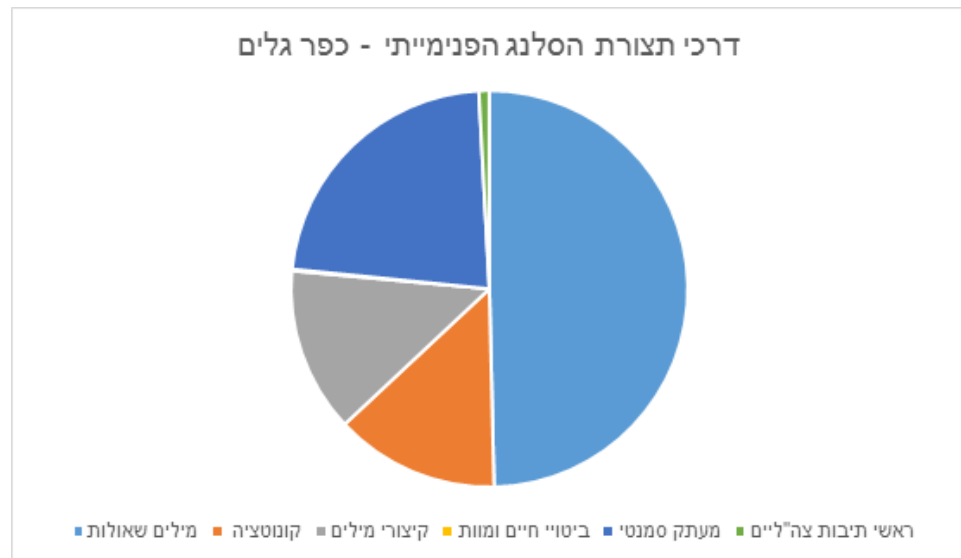
ו. מילים שמקורן בראשי תיבות (נוטריקון) צה"ליים (סה"כ 2 מילים):

פְּקָצָה (פקידה צבאית), סְחָלָא (סולר, חול, אבק)

<sup>7</sup> ההגדרות מופיעות במלואן בפרק 6, "תוצר סופי".

<sup>8</sup> מעתיק סמנטי (semantic shift) הוא מעבר ממשמעות אחת של מילה או צירוף מילוני למשמעות אחרת, חדשה (ניר, 1989, עמ' 33). לעתים המעתיק כרוך במעבר משדה סמנטי אחד לאחר (שם, עמוד 118).





### 5.1.1 הערות על המילים ועל אופן מיון

הממצא הבולט ביותר מניתוח שאלון מס' 1 הוא שדרך התצורה הנפוצה ביותר בסלנג הפנימייתי היא שאילה משפה זרה (כ-41% מכלל המילים), ובייחוד שאילה מהשפה הערבית (כ-73% מהמילים השאולות). ממצא זה מקבל חיזוק בדבריו של מרעי (2013), שמסביר כי לאורך כל ההיסטוריה של השפה העברית הייתה השפעה מובהקת ובלתי נמנעת של הערבית, ושתי השפות הלכו זו לצד זו. לדבריו, עד היום מהווה הערבית מקור לסלנג הישראלי. רבים אף רואים במילים שמקורן בערבית מילים עבריות לכל דבר ואינם מעלים את האפשרות שמילים כה רבות בשפה שלנו בעצם באות מהשפה השכנה (מרעי, 2013).

מעניין לציין גם ששלוש מילים מהמילים השאולות מערבית קשורות לעולם עישון הסמים ("מסטולי", "סאחי" ו"דודה"), אם כי היום יש להן כבר שימוש רחב בשפה היומיומית. המילה "דוּדָה", למשל, משמעותה בערבית היא תולעת, והשימוש בה בתחום העישון הוא במשמעות של צורך פיזיולוגי לסם, מעין חשק עז ש"אוכל" מבפנים, כמו תולעת (רוזנטל 2010, NRG) היום, כאמור, היא משמשת בדיבור כביטוי לצורך נואש לדבר מה, לא בהכרח בהקשר של צורך פיזיולוגי לחומר ממכר אלא כחשק עז (רוזנטל 2010, NRG). מילה נוספת מתחום הסמים, המילה "פלופ", גם היא נמצאת בקטגוריית המילים השאולות, אך היא שאולה מאנגלית.

את הפירושים המלאים ל-27 המילים והביטויים שהועלו על ידי חניכי הפנימייה בשאלון מס' 1 אפשר למצוא בפרק 6 ("תוצר סופי - מילון"). חלק מהמילים והביטויים יכלו להיכנס ליותר מקטגוריה אחת בחלוקה לדרכי התצורה המופיעה מעלה (סעיף 5.1), ולכן אני מוצאת לנכון להסביר את השיקולים במיון של חלקם.

המילה "עוֹלָה" אינה מופיעה במילון הסלנג של רוביק רוזנטל (2005), אולי משום שהיא מילת סלנג חדשה יחסית, המאפיינת מקומות שבהם מספר גדול יחסית של עולים חדשים. בפנימיית כפר גלים, כאמור (פרק 2), יש עולים חדשים רבים יחסית, ובהם קבוצות נעלי"ה. בשימוש במילה "עוֹלָה" בסלנג הפנימייתי למעשה נעשה תהליך של קיצור (מ"עוֹלָה חדש"), אך בחרתי להכניס מילה זו דווקא לקטגוריה של מילים המעוררות קונוטציה<sup>9</sup> מאחר שהשימוש בה כמילה בעלת מטען ריגושי שלילי בולט מאוד. את הביטוי "מת על" בחרתי לכלול בקטגוריה של "העצמה בעזרת שימוש במילים הקשורות לחיים ומוות" ולא בקטגוריה של מילים שאולות, אף על פי שלפי רוזנטל (2005) הוא שאול מידיש ו/או מאנגלית. אני מוצאת בביטוי הזה דרך להעצים תחושות בעזרת שימוש בקונוטציה של חיים ומוות, כפי שקורה בביטויים דומים אחרים (כמו "חַיִּים שְׁלִי").

את המילה "קִיצָר" בחרתי להכניס לקטגוריה של קיצורי מילים, אף על פי שהיא גם מילה שאולה מידיש (א קִיצָר) (רוזנטל, 2005), מאחר שגם בתהליך שהשאלה נעשה קיצור, וגם כי היא נתפסת כקיצור של המילה העברית "בקיצור".

את הביטוי "נְשַׁבֵּר לוֹ/לִי", לעומת זאת, בחרתי דווקא לא לכלול בקטגוריית קיצורי המילים אף על פי שהוא קיצור של הביטוי הסלנגי "נְשַׁבֵּר לוֹ/לִי הַזֵּין", מאחר שגם הביטוי המלא עבר קודם כל מעתק סמנטי, אולי מעתק כפול; המילה "שבר" יכולה להתייחס לאיבר בגוף, אך נראה כי במקרה של ביטוי הסלנג המדובר הכוונה אינה לשבר פיזי אלא לשבר רגשי, כמו בביטוי "נשבר הלב".

מעניין לציין שתחילה לא חשבתי שתהיה קטגוריה של ראשי תיבות (צה"ליים), אך כשחקרתי את מקור המילים "פְּקָצָה" ו"סְחָלָא" גיליתי שמקורן בשפה צבאית, כמילים שהתפתחו מראשי תיבות (להרחבה ר' פרק 6).

### 5.1.2 מאפייני הסלנג הפנימייתי

ממיון ביטויי הסלנג הנ"ל אפשר לראות שדרך התצורה הנפוצה ביותר בביטויי הסלנג הפנימייתי בכפר גלים היא שאילה משפות זרות (כ-41 אחוזים). הדרך השנייה בשכיחותה היא שימוש בביטויים השונים ממשמעותם המקורית (כ-2 אחוזים). שלוש הדרכים הבאות מבחינת שכיחותן הן מילים בעלות קונוטציה שלילית או חיובית; קיצורים של מילים או ביטויים; והעצמה בעזרת שימוש במילים מתחום החיים והמוות (קצת יותר מאחוז כל אחת). דרך התצורה הכי פחות נפוצה היא ראשי תיבות צה"ליים (כאחוז).

<sup>9</sup> מטען ריגושי (חיובי או שלילי) הנלווה למשמעות הבסיסית של המילה (ניר, 1989).

## 5.2 ניתוח שאלון 2

בשאלון הסלנג השני התייחסתי ל-27 מילות וביטויי הסלנג, שתלמידי הפנימייה העלו בשאלון מס' 1.

סה"כ התייחסתי לתשובותיהם של 41 נשאלים, לפי החלוקה הבאה:

מגדר:

בנים - 20

בנות - 21

קבוצה בפנימייה:

אגוז - 11

יהלום - 8

נשר - 12

סימפסון - 8

שפה דומיננטית:<sup>10</sup>

עברית - 40

רוסית - 21

ערבית - 2

אמהרית - 3

אנגלית - 4

---

<sup>10</sup> כאמור, שפה דומיננטית הוגדרה במחקר כשפה שהנשאל דובר אותה באופן שוטף. אפשר לראות שהרוב המוחלט של הנשאלים ציין את השפה העברית כשפה דומיננטית אחת מתוך שתיים או שלוש. נשאל אחד לא ציין את העברית כשפה דומיננטית, אך אפשר להניח מכך שמילא כראוי את השאלון שהוא שולט היטב בשפה.

סה"כ חניכים שמכירים את המילה	קבוצה בפנימייה	שפות דומיננטיות	בנות	בנים	המילה	
38  92.68%	אגוז-90.91% יהלום-87.55% נשר:100% סימפסון-75%	רוסית-76.19% עברית-90% ערבית-100% אמהרית-100% אנגלית-75%	20 95.24%	18 90%	מת על...	1
35  85.37%	אגוז-90.91% יהלום-50% נשר-97.6% סימפסון-87.5%	רוסית-85.71% עברית-85% ערבית-100% אמהרית-100% אנגלית-100%	19 90.48%	16 80%	מסטול	2
35  85.37%	אגוז-90.91% יהלום-50% נשר-97.6% סימפסון-62.5%	רוסית-80.95% עברית-85% ערבית-100% אמהרית-33.33% אנגלית-25%	17 80.95%	18 90%	מה ניש	3
24  58.5%	אגוז-36.36% יהלום-37.5% נשר-75% סימפסון-50%	רוסית-52.38% עברית-42.5% ערבית-100% אמהרית-100% אנגלית-50%	9 42.86%	15 75%	גזור	4

32	אגוז-90.91% יהלום-62.5% נשר-97.6% סימפסון-62.5%	רוסית-76.19 עברית-77.5% ערבית-100% אמהרית-66.67% אנגלית-75%	14 66.67%	18 90%	<b>חפון</b>	5
41	אגוז-100% יהלום-100% נשר-100% סימפסון-100%	רוסית-100% עברית-100% ערבית-100% אמהרית-100% אנגלית-100%	21 100%	20 100%	<b>סבבה</b>	6
14	אגוז 9% יהלום: 25% נשר-25% סימפסון-25%	רוסית- 23.81% עברית-30% ערבית-100% אמהרית-33.33% אנגלית-25%	8 38.1%	6 30%	<b>סחלא</b>	7
33	אגוז-63.64% יהלום-62.5% נשר-97.6% סימפסון-100%	רוסית- 23.81% עברית-20% ערבית-100% אמהרית-100% אנגלית-100%	16 76.19%	17 85%	<b>תכלס</b>	8
26	אגוז - 54.55% יהלום - 62.5% נשר - 97.6% סימפסון - 62.5%	רוסית- 42.86% עברית-62.5% ערבית-100% אמהרית-100% אנגלית-50%	12 57.14%	14 70%	<b>דודה</b>	9

29	אגוז-90.91% יהלום-50% נשר-75% סימפסון-75%	רוסית-38.1% עברית-30% ערבית-50% אמהרית-100% אנגלית-50%	13	16	<b>נְדִיר</b>	10
70.7%			61.9%	80%		
27	אגוז-100% יהלום-75% נשר-97.6% סימפסון-62.5%	רוסית-61.9% עברית-65% ערבית-100% אמהרית-100% אנגלית-75%	11	16	<b>עוֹלָה</b>	11
65.8%			52.38%	80%		
26	אגוז-72.73% יהלום-62.5% נשר-100% סימפסון-62.50%	רוסית-42.86% עברית-32.5% ערבית-100% אמהרית-66.67% אנגלית-75%	10	16	<b>חַיִּים שְׁלִי</b>	12
63.4%			47.62%	80%		
32	אגוז-100% יהלום-62.5% נשר-100% סימפסון-62.5%	רוסית-76.19% עברית-77.50% ערבית-100% אמהרית-66.67% אנגלית-75%	16	16	<b>קִיפּוּר</b>	13
78%			76.19%	80%		
21	אגוז-36.6% יהלום-37.5% נשר-75% סימפסון-87.5%	רוסית-47.62% עברית-52.5% ערבית-100% אמהרית-100% אנגלית-75%	7	14	<b>מְנַחוּס</b>	14
51.22%			33.33%	70%		

18	אגוז-45.45% יהלום-37.5% נשר-41.67% סימפסון-62.5%	רוסית- 42.86% עברית-42.5% ערבית-100% אמהרית-33.33% אנגלית-25%	7	11	<b>סָאחִי</b>	15
22	אגוז-36.36% יהלום-87.5% נשר-75% סימפסון-75%	רוסית- 52.38% עברית-55% ערבית-50% אמהרית-66.67% אנגלית-25%	9	13	<b>אַחוּשְׁרֵמוּטָה</b>	16
28	אגוז-62.5% יהלום-37.5% נשר-75% סימפסון-50%	רוסית- 66.67% עברית-65% ערבית-100% אמהרית-66.67% אנגלית-25%	12	15	<b>מָאמִי</b>	17
32	אגוז-72.72% יהלום: 62.5% נשר: 91.67% סימפסון: 100%	רוסית- 80.95% עברית-77.5% ערבית-100% אמהרית-100% אנגלית-75%	15	17	<b>אַחְלָה</b>	18
29	אגוז-81.82% יהלום-50% נשר-75% סימפסון-37.5%	רוסית- 57.14% עברית-67.5% ערבית-100% אמהרית-66.67% אנגלית-75%	12	16	<b>קְרָצִיָּה</b>	19

35	72.73%-אגוז- 50%-יהלום- 97.6%-נשר- 25%-סימפסון-	רוסית- 42.86% עברית-62.5% ערבית-100% אמהרית-66.67% אנגלית-75%	10 47.62%	15 75%	<b>פְּקָצָה</b>	20
32	72.73%-אגוז- 50%-יהלום- 97.6%-נשר- 75%-סימפסון-	רוסית- 76.19% עברית-75% ערבית-100% אמהרית-100% אנגלית-50%	13 61.9%	18 90%	<b>מִילָה</b>	21
35	100%-אגוז- 25%-יהלום- 75%-נשר- 100%-סימפסון-	רוסית- 71.43% עברית-82.5% ערבית-100% אמהרית-66.67% אנגלית-50%	13 61.9%	11 55%	<b>דְּבָה</b>	22
27	54.55%-אגוז- 37.5%-יהלום- 83.33%-נשר- 75%-סימפסון-	רוסית- 33.33% עברית-55% ערבית-100% אמהרית-66.67% אנגלית-50%	12 57.14%	11 55%	<b>גְּנוּב</b>	23
35	54.55%-אגוז- 37.5%-יהלום- 97.6%-נשר- 100%-סימפסון-	רוסית- 28.57% עברית-70% ערבית-100% אמהרית-66.67% אנגלית-75%	11 52.38%	16 80%	<b>שׁוֹהַ רָצַח</b>	24



13	אגוז: 0% יהלום: 50% נשר: 50% סימפסון: 12.5%	רוסית- 19.05% עברית-27.5% ערבית-100% אמהרית-33.33% אנגלית-25%	3 14.29%	9 45%	<b>פְּלוֹפּ</b>	25
31	אגוז-72.73% יהלום-62.5% נשר-97.6% סימפסון-62.5%	רוסית- 71.43% עברית-75% ערבית-100% אמהרית-66.67% אנגלית-75%	14 66.67%	17 85%	<b>שָׁרוּט</b>	26
34	אגוז-90.91% יהלום-25% נשר-97.6% סימפסון-87.5%	רוסית- 80.95% עברית-82.5% ערבית-100% אמהרית-100% אנגלית-100%	18 85.71%	16 80%	<b>נְשֶׁבֶר לֹז/לִי</b>	27

### 5.2.1 ממצאים כלליים

מניתוח השאלונים אפשר לראות שהמילה המוכרת ביותר בקרב חניכי הפנימייה היא המילה "סִבְּבָה" (100% מהנשאלים הכירו את המילה). גם הביטויים " מַת עַל... ", "מִסְטוּל", "מה ניש", " תַּכְלָס", " שְׁוּה רְצַח", " נְשֶׁבֶר לֹז/לִי" הם ביטויים שהיכרותם שכיחה (יותר מ-80% הכירו). המילה הכי פחות מוכרת היא המילה "פְּלוֹפּ" (32% מהנשאלים הכירו את המילה), ומיד אחריה המילה "סְחָלָא" (34% הכירו).

בהתייחס לניתוח שאלון מספר 1 ומיון ביטויי הסלנג הפנימייתיים לדרכי תצורה (סעיף 5.1), אפשר לראות שהמילה המוכרת ביותר ("סִבְּבָה") והמילה שכמעט הכי לא מוכרת ("פְּלוֹפּ") שתיהן מילות סלנג שנוצרו בדרך של שאילה. עם זאת, המילה המוכרת מבין שתיהן שאולה מהשפה הערבית (כמו רוב המילים שנמצאו בשימוש בפנימייה), והאחרת שאולה מאנגלית. נראה כי מילים שאולות מערבית מוכרות יותר לתלמידי הפנימייה (גם המילים "מִסְטוּל" ו" תַּכְלָס", מידיש, היו באחוזי היכרות גבוהים).

## 5.2.2 ממצאים מבחינת מגדר

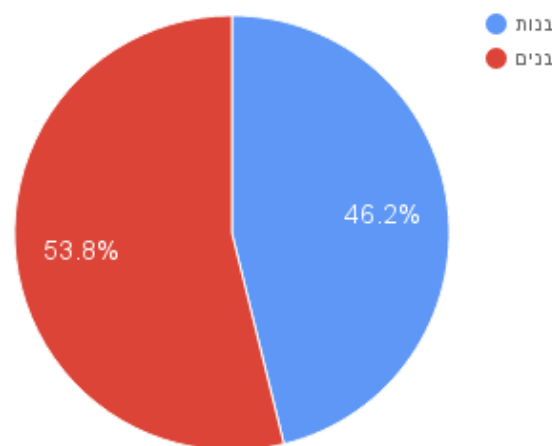
חוקרים רבים בחנו את השוני המגדרי בשפה. איילה מלאך-פיינס (1997) מציגה את מחקרה של לייקוף (1975, 1990) וטנן (1990) שעסקו במחקר השוואתי של שפת הדיבור אצל גברים ונשים. הן סבורות כי גברים ונשים אכן משתייכים לשתי קהילות דוברים נפרדות (שם). על פי לייקוף, שפת הדיבור של הגברים מאופיינת בביטויים חד משמעיים המבטאים רגשות חזקים ומלאי ביטחון, והשיח מתנהל סביב דברים הנחשבים לחשובים מבחינה חברתית. שפת הדיבור אצל נשים, לעומת זאת, מאופיינת בחוסר פסקנות, ובהימנעות מביטויים המבטאים רגשות חזקים ומביטויים המבטאים עמדות הססניות וחוסר ביטחון, והשיח מתנהל סביב נושאי שיחה הנחשבים טריוויאליים ולא חשובים מבחינה חברתית (שם).

מלאך-פיינס (1997) מסבירה שגם רכילות היא אחד המאפיינים הדומיננטיים שעולים בהקשר בשיחות נשים, ובדרך כלל עם שימוש בקונוטציה שלילית.

ייתכן שסטראוטיפים רבים הנוגעים להתנהגויות ולתכונות של נשים (רגשניות, דברניות, עדינות) ושל גברים (תוקפניים, רעשניים, בוטים) מחזקים את התפיסה, שלפיה המינים אכן מדברים בשפות שונות. תפיסות אלו אמנם נתמכות על ידי אמצעי התקשורת אך במחקרים מקצועיים שנעשו על ידי מגוון חוקרים על דיבור ממשי נמצאו רק מעט הבדלים בין המינים, ובחלק מהמקרים הממצאים אף הראו היפוך של הסטראוטיפ (שם). זאת הסיבה שגם אני שיערתי שלא יהיו הבדלים משמעותיים בין ביטויי הסלנג של בנות בפנימייה לעומת ביטויי הסלנג של בנים.

מניתוח שאלון 2 אפשר לראות שבאופן כללי הבנים הכירו יותר מילות סלנג מאשר הבנות - 53.8% מהבנים לעומת 46.2% מהבנות.

ממצאים מבחינת מגדר



רק בכ-22.22% מהמילים בנות גילו יותר בקיאות, בעוד הבנים הכירו כ-78% מהמילים. המילים שאותן דווקא בנות הכירו יותר מבנים הן המילים "מת על..." (95.24% מהבנות לעומת 90% מהבנים), "מסטול" (90.48% מהבנות לעומת 80% מהבנים), "סחלא" (38.1% מהבנות לעומת 30% מהבנים), "דפה" (61.9% מהבנות לעומת 55% מהבנים), "גנוב" (57.14% מהבנות לעומת 55% מהבנים), "נשבר לו/לי" (85.71% מהבנות לעומת 80% מהבנים).

מעניין לבחון את המילים שבנות הכירו יותר מבנים. הייתי מצפה שמכיוון שמקורה של המילה "סחלא" הוא בצבא, יותר בנים יכירו את המילה הזאת, מאחר שמקובל לייחס עניינים צבאיים לגברים. אך לפי הממצאים ההשערה הזאת איננה נכונה. נתון פחות מפתיע הוא שיותר בנות מבנים הכירו את המילה "דפה". מילה זאת משמשת כמילת גנאי לבחורה שמנה, וייתכן שבנות נתקלות בביטוי זה בתדירות גבוהה יותר מאשר בנים. יש לציין כי קיימת נגזרת של הביטוי המיועדת לגברים במקום לנשים: "דאב", אך מילה זו לא עלתה בקורפוס הפנימייתי והיא כנראה נמצאת פחות בשימוש.

הפער הגדול ביותר בין בנים לבנות נמצא במילה "מנחוס" - פער של כ-40% לטובת הבנים. המילה שבה נמצא הפער הקטן ביותר היא המילה "גנוב", עם פער של כ-2% לטובת הבנים.

הבנות שהשתתפו במחקר גילו בקיאות רבה במילות אישור ובכינויי חיבה<sup>11</sup> ("מת על...", "מה ניש?", "מאמי", "אחלה", "ספפה", "תכלס") אך הן גילו בקיאות גם במילים כמו "נשבר לו/לי", "מסטול", "קרצייה", "תפרן" וכדומה, שהן דווקא מילים גסות יחסית המעוררות קונוטציה שלילית. הבנים, לעומת זאת, לא הראו "התמחות" בתחום מסוים.

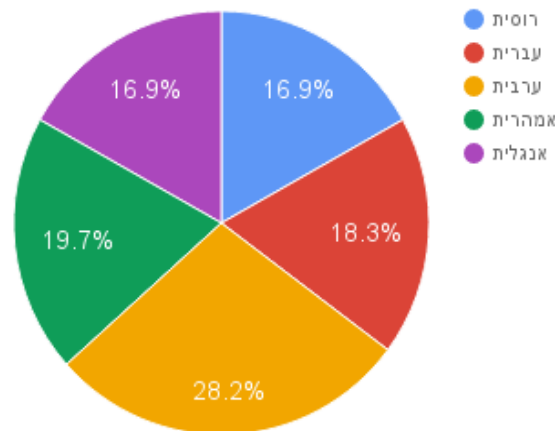
נראה כי הממצאים בתחום המגדר מחזקים את הטענות להבדלי שפה בין המינים, בניגוד לציפיותיי. מוצ'ניק (2007) מציינת כי מחקרים רבים הראו שגם כאשר לא נמצא כל הבדל בין לשון הגברים לבין לשון הנשים בדיבור, נמצאו הבדלים בולטים בהתאם למין הנמען. לדוגמה, בפנייה אל נשים משתמשים פחות בלשון בוטה ובביטויי סלנג, ואילו בפנייה אל גברים מרבים להשתמש בהם. ייתכן שזה יכול להיות הסבר לכך שהבנות שהשתתפו במחקר היו פחות בקיאות בסלנג הפנימייתי - אולי הן פחות חשופות אליו בשיח היומיומי.

<sup>11</sup> לפי ההגדרות בפרק 6.

### 5.2.3 ממצאים מבחינת שפה דומיננטית

ממצאי ניתוח שאלון מס' 2 מבחינת שפה דומיננטית הראו כי דוברי הערבית כשפה דומיננטית הכירו הכי הרבה ביטויי סלנג (כ-28%), אחריהם דוברי אמהרית (כ-20%), אחריהם דוברי העברית (כ-18%), ודוברי אנגלית ורוסית הכירו הכי פחות ביטויי סלנג (כ-17% אחוזים מכל שפה). נתונים אלה הפריכו את השערת שדוברי העברית יכירו יותר ביטויי סלנג מהשאר, אך חשוב שאסייג את התוצאות ואבהיר שבמחקר השתתפו 40 דוברי עברית, ורק 2 דוברי ערבית ו-3 דוברי אמהרית. כלומר, לדוברי העברית היה יותר סיכון לטעות (ה-100% שלהם גדול יותר). עם זאת, אפשר לקשור את אחוזי הכרת המילים הגבוהים של דוברי הערבית לכך שדרך התצורה של רוב המילים שהועלו בשאלון מס' 1 ונשאלו בשאלון מס' 2 הייתה שאילה מערבית, וכפי שצפיתי, דוברי הערבית הכירו את המילים שמקורן בשפת אמם.

ממצאים לפי שפה



כבר הראיתי שאת המילים השאלות מערבית "סֶבֶבָה" ו"אַחְלָה" הכירו רוב חניכי הפנימייה. את המילה "סֶבֶבָה" הכירו כל משתתפי המחקר, ואת המילה "אַחְלָה" הכירו 78% מכלל הנשאלים - 81% מדוברי הרוסית, 77% מדוברי העברית בלבד, 75% מדוברי האנגלית ו-100% מדוברי הערבית ומדוברי האמהרית. גם המילה "סֶבֶבָה" היא מילה שאולה מערבית, ואותה הכירו 44% מכלל הנשאלים - 100% מדוברי הערבית, 43% מדוברי הרוסית, 42.5% מדוברי העברית, 33% מדוברי האמהרית ו-25% מדוברי האנגלית. המילה "סֶבֶבָה" היא מילה המוכרת במידה בינונית, ואפשר למצוא בה פערים משמעותיים בין דוברי שפות דומיננטיות שונות. הפער הקיצוני ביותר הוא הפער בין דוברי הערבית לבין דוברי האנגלית (פער של 75%). אפשר לומר שנתון זה איננו מפתיע כי סביר להניח שדוברי ערבית כשפה דומיננטית יכירו טוב יותר מילה

שמקורה בשפה שלהם. זאת לעומת פער פחות משמעותי במילה "אַחְלָה", שהיא מילת סלנג "ותיקה" ולכן כנראה אחוז גבוה מהנשאלים מכל השפות הכירו אותה.

מילה נוספת השאלה מערבית, שגם היא כמו המילה "סְאָחִי" לקוחה מתחום של עישון סמים במקור, היא המילה "דוֹדָה", וגם היא נמצאה מוכרת במידה בינונית (63.4% מהמשתתפים הכירו אותה) - 100% מדוברי הערבית, 100% מדוברי האמהרית, 62.5% מדוברי העברית, 50% מדוברי האנגלית וכ-43% מדוברי הרוסית. גם כאן אפשר לראות שדוברי הערבית כולם הכירו את המילה, אבל הפעם הכי פחות הכירו אותה דווקא דוברי הרוסית. ייתכן שמכיוון שהמילה "דוֹדָה" היא ביטוי שלקוח מעולם הסמים, המילה משמשת יותר אוכלוסייה לא משכילה ולכן לעולים חדשים או ותיקים לוקח יותר זמן לקלוט אותה לשפת הסלנג שלהם.

גם המילה "מְסָטוּל" שאולה מהערבית וגם היא לקוחה מתחום הסמים. מילה זו מוכרת יותר מהשתיים שהוזכרו קודם - 85% מכלל הנשאלים ידעו לפרשה - כ-86% מדוברי הרוסית, 85% מדוברי העברית, 100% מדוברי הערבית, 100% מדוברי האמהרית ו-100% מדוברי האנגלית. נראה כי היא נפוצה יותר מהמילה "דוֹדָה", אולי משום שהיא מתייחסת היום גם לאדם תחת השפעת סמים אך באותה מידה לאדם שיכור. הטאבו על תחום הסמים גדול יותר מאשר על תחום האלכוהול, ואולי בגלל זה המילה "מְסָטוּל" נפוצה יותר בפנימייה מהמילה "דוֹדָה" אצל דוברי כל השפות.

כצפוי, גם את המילים "אחושרמוטה", "מְנָחוּס" ו"דְּבָה", השאולות מערבית, הכירו 100% מדוברי הערבית. 51% מכלל הנשאלים הכירו את המילה "מְנָחוּס" - 47% מדוברי הרוסית, 52.5% מדוברי העברית, 100% מדוברי הערבית, 100% מדוברי האמהרית ו-75% מדוברי האנגלית; את המילה "דְּבָה" הכירו 85% מכלל הנשאלים - 71.43% מדוברי הרוסית, 57.5% מדוברי העברית, 100% מדוברי הערבית, 67% מדוברי האמהרית ו-50% מדוברי האנגלית.

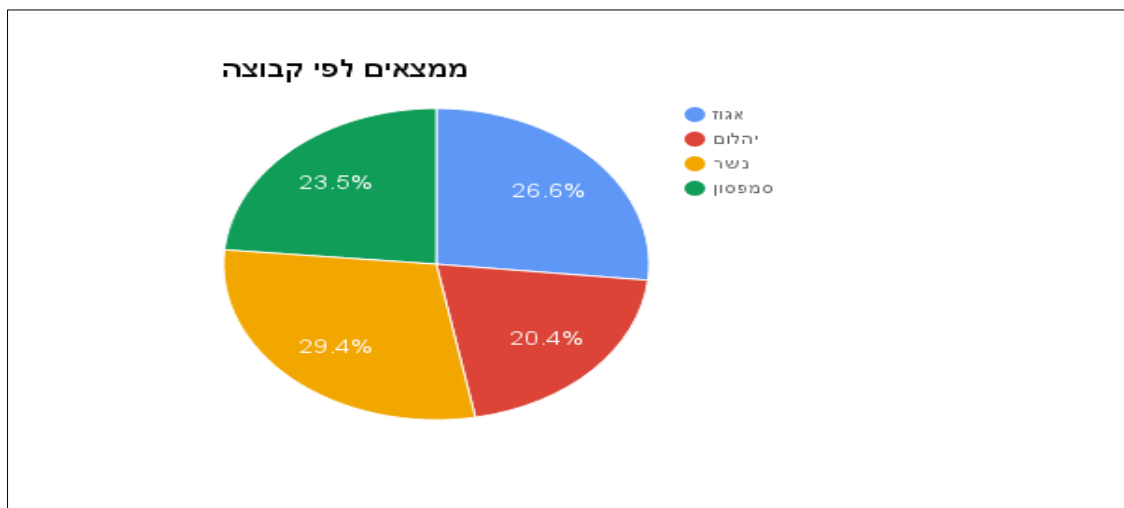
שיערתי גם שדוברי האנגלית יכירו מילים השאולות מהשפה האנגלית, ובבחינת שתי המילים השאולות משפה זאת - "פְּלוּפ", "מְאָמִי" - גיליתי שאת המילה "מאמִי" הכירו רק 25% מדוברי האנגלית וכך גם את המילה "פְּלוּפ". חשוב לציין שהמילה "מאמִי" הייתה מוכרת במידה רבה גם בקרב הנשאלים מהשפות הדומיננטיות האחרות, לעומת המילה "פלוּפ" שהייתה פחות מוכרת לכולם. ייתכן שדוברי האנגלית לא הכירו את המילה "פלוּפ" מכיוון שהיא עברה "עברות" מהמושג הלועזי "Flip" (זרק, העיף, הפך), הושאלה לתחום הסמים והפכה מפועל לשם תואר.

#### 5.2.4 ממצאים מבחינת קבוצה

חוקרים רבים רואים בצבא קבוצה סגורה המתאפיינת בסלנג משלה, ואני רואה דמיון מסוים בין צבא לפנימייה: החניכים מתהדרים בגאווות יחידה כי הרי הם חלק מקבוצה, הם נבדלים ולעתים אף מתבדלים משאר הנוער שאינו בפנימייה, הם חווים דברים שמי שלא נמצא בפנימייה כנראה לא יחווה. הפנימייה היא קבוצה סגורה, בדומה לצבא, והיכן שהקבוצה סגורה מתפתח סלנג. חשוב לציין כי חניכים רבים אינם מודעים לשימוש שלהם בסלנג, ואפשר להגיד שלחלקם הוא סוג של סוציולקט. לדוגמה, עולים חדשים שמגיעים לפנימייה לומדים במהרה את השפה המקומית וכתוצאה מכך יש מקרים שהדובר אינו מודע לכך שמילה מסוימת היא בכלל מילה לא תקנית. חוקרים רבים, כמו רפאל ספן, (1972) מסבירים כי הלמידה המשמעותית ביותר של שפה היא באמצעות חיקוי, ופעמים רבות חניכים המצטרפים לפנימייה מאמצים ביטויים במהירות על מנת להשתלב ולמצוא את מקומם בתוך הקבוצה (במקרה שלנו, בפנימייה). כשהתחלתי את המחקר, הנחתי שלחניכי פנימיית כפר גלים יש מאפייני סלנג מסוימים, אך גם שיערתי שלכל קבוצת השתייכות בתוך הפנימייה יהיו מילים וביטויי סלנג ברמת היכרות גבוהה יותר ומילים אחרות ברמת היכרות פחות גבוהה. כמו כן, שיערתי שהחניכים שיכירו הכי הרבה ביטויי סלנג יהיו מהקבוצות הבוגרות בפנימייה (נשר וסימפסון).

הנתונים מראים כי הקבוצה שגילתה את רמת הבקאות הגבוהה ביותר בסלנג הפנימייתי היא אכן קבוצת נשר (י-י"א), ש-29% מחניכיה השתתפו במחקר הכירו מילים וביטויי סלנג שהופיעו בשאלון. לאחר מכן קבוצת אגוז (ז-ח), ש-26.6% מהם הכירו מילים; מקבוצת סימפסון (י"א-י"ב), עם 23.5%; ובסוף, קבוצת יהלום (ט-י), שרק 20.4% מהם הכירו את המילים.

כלומר, מהממצאים אפשר להבין שהשתייכות לקבוצה לא יכולה לנבא רמת היכרות עם ביטויי הסלנג שנמצאים בשימוש בפנימייה בכפר גלים. אמנם הקבוצה שהכירה הכי הרבה מילים הייתה קבוצה בוגרת, אך הקבוצה הבוגרת ביותר לא הכירה יותר מילים מהקבוצה הצעירה ביותר.



מעניין בכל זאת לבדוק ממצאים של כמה מילים בהקשר של השתייכות לקבוצה.

את המילה "סאָהי", למשל, הכירו 45.5% מקבוצת אגוז, 37.5% מקבוצת יהלום, 41.6% מקבוצת נשר ו-62.5% מקבוצת סימפסון. מאחר שמדובר במילה הלקוחה מתחום הסמים אפשר להבין את האחוזים הגבוהים בקבוצות הבוגרות, שכן אפשר להניח שהחניכים הצעירים יהיו פחות חשופים למילים מהתחום. לכן מפתיע לראות שיותר חניכים מכיתות ז-ח הכירו את המילה מאשר חניכי י-יא.

את המילה "פֿלופ", גם היא מתחום הסמים, הכירו יותר הקבוצות "האמצעיות" (נשר ויהלום - 25% בכל קבוצה). מקבוצת סימפסון, הקבוצה הבוגרת, הכירו את המילה רק 15%, ובקבוצה הצעירה (אגוז) אף חניך לא הכיר את המילה. באופן כללי, המילה "פֿלופ" הייתה ברמת ההיכרות הנמוכה ביותר בקורפוס הפנימייתי (32%).

מילה נוספת עם רמת היכרות נמוכה היא המילה "סְהָלֶא" (34%). מכיוון שמדובר במילה שמקורה בראשי תיבות צבאיים הייתי מצפה שהחניכים הבוגרים יכירו אותה יותר. הממצאים הראו ש-25% חניכים מקבוצת סימפסון, 25% מקבוצת נשר ו-25% קבוצת יהלום הכירו את המילה, ורק 9% מקבוצת אגוז. כלומר, אפשר לראות שהקבוצות הבוגרות באמת הכירו יותר את המילה (אם כי לא משמעותה המקורית הצבאית).

גם את המילים "פֿיכְלֶס", "מילה", "גֶנוּב", "שְׁוֶה רֶצַח", "מִנְחוּס", "מֶאָמִי", "אַחְלָה" הקבוצות הבוגרות הכירו יותר מאשר הקבוצות הצעירות.

המילים "סאָהי" ו"נְדִיר" הן המילים היחידות שהקבוצות הצעירות הכירו יותר מאשר הבוגרות.

## פרק 6: תוצר סופי (מילון פנימייתי)

בפרק זה אציג שוב את כל מילות הסלנג והביטויים שהעלו חניכי הפנימייה שהשתתפו במחקר, אך הפעם לצד כל מילה יוצגו הגדרות - אחת הגדרה ממילונו של רוביק רוזנטל (2005), והאחרת ההגדרה כפי שניתנה על ידי חניכי הפנימייה. בעמודה הרביעית תוצג רמת השכיחות של המילה לפי קבוצה בפנימייה. כלומר, אפשר לראות כמה מוכרים (או נמצאים בשימוש) המילה או הביטוי בקבוצה מסוימת בפנימייה. טבלה זו תוכל לשמש מעין "מילון לחניך המתחיל" - חניך שיצטרף לפנימייה יוכל למצוא בטבלה מילות סלנג הנמצאות בשימוש בקבוצה שאליה הוא מצטרף. הוא יוכל להיעזר בה כדי להשתמש בעצמו במילה, ובכך להפוך שייך לקבוצה, או להבין משמעות של מילה שבה ישתמשו חבריו לקבוצה.

### מילון הסלנג הפנימייתי של כפר גלים 2017

שכיחות המילה, לפי קבוצות	הגדרה פנימייתית <sup>13</sup>	הגדרה מילונית <sup>12</sup>	המילה	
יהלום : 87.5% נשר : 75% סימפסון : 75% אגוז : 36.36%	טוב מאוד או רע מאוד. מילה מעצימה. "היה כיף בשישי אַחוּשְׁרְמוּטָה"	גרוע, רע באופן מיוחד. "קיבלתי את בשורה שלא תוכל להמשיך איתנו וזה ביאס אַחוּשְׁרְמוּטָה" (פלוגת דן). מערבית: אח של הזונה (אחו +שרמוטה).	אַחוּשְׁרְמוּטָה	1
סימפסון : 100% נשר : 91.67% אגוז : 72.72% יהלום : 62.5%	טוב "וואי, איזה אַחְלָה אתה"	מעולה, משובח. "... אני שר לעצמי איזה אַחְלָה עולם" (גידי גוב, "אַחְלָה עולם", מאור כהן ועלי מוהר). 2. מילת אישור. א : "תבואי בחמש?" ב : "אַחְלָה" (המילון) מערבית : "אחלא", המתוק ביותר.	אַחְלָה	2

<sup>12</sup> ההגדרות והדוגמאות בעמודה זאת נלקחו מ"מילון הסלנג המקיף" של רוביק רוזנטל, 2005.  
<sup>13</sup> ההגדרות והדוגמאות. בעמודה זאת מבוססות על תשובות תלמידי הפנימייה שענו על שאלון הסלנג מס' 2.



<p>נשר: 75%</p> <p>סימפסון: 50%</p> <p>יהלום: 37.5%</p> <p>אגוז: 36.36%</p>	<p>"משוגע בקטע טוב",</p> <p>מישהו שעושה או אומר שטות.</p> <p>"איזה גזור הילד הזה"</p>	<p>מעשן כבד של סמים קלים.</p> <p>"חסה חחחח, אודי י גזור!!!" (קקטוס, 2004).</p>	<p><b>גזור</b></p>	<p><b>3</b></p>
<p>נשר: 83.33%</p> <p>סימפסון: 75%</p> <p>אגוז: 54.55%</p> <p>יהלום: 37.5%</p>	<p>מצחיק, מוזר</p> <p>"המורה הזה ממש גנוב"</p>	<p>אהוב, חביב, מקסים.</p> <p>"שהכוסיות הצפוניות יגידו יאו, איזה גנוב". (הדג נחש, "מביט", שאנן סטריט)</p>	<p><b>גנוב</b></p>	<p><b>4</b></p>
<p>אגוז-100%</p> <p>סימפסון-100%</p> <p>נשר-75%</p> <p>יהלום-25%</p>	<p>שמנה</p> <p>"איזו דבּה אחותי"</p>	<p>אישה שמנה.</p> <p>"כולם אוכלים חסה חוץ מה דבּה הזאת, שכל הזמן אוכלת בשר" ("ארץ נהדרת"). מערבית: דבּה (דובה).</p>	<p><b>דבּה</b></p>	<p><b>5</b></p>
<p>נשר: 97.6%</p> <p>יהלום: 62.5%</p> <p>אגוז: 54.55%</p> <p>סימפסון: 37.5%</p>	<p>חשק עז</p> <p>"יש לי דונדה לשוקולד"</p>	<p>צורך פיזיולוגי לסם.</p> <p>"בפעם הראשונה שנתקפתי ב דונדה הקשה והבלתי נשלטת הזאת..." (וואלה, 2004). מערבית: תולעת.</p>	<p><b>דונדה</b></p>	<p><b>6</b></p>
<p>נשר: 100%</p> <p>אגוז: 72.73%</p> <p>יהלום: 62.5%</p> <p>סימפסון: 62.5%</p>	<p>ביטוי חיבה, מביע אהבה למישהו.</p> <p>"חיים שלי, קמת חתיך היום"</p>	<p>-</p>	<p><b>חיים שלי</b></p>	<p><b>7</b></p>

<p>נשר: 97.6%</p> <p>אגוז: 90.91%</p> <p>יהלום: 62.5%</p> <p>סימפסון: 62.5%</p>	<p>כינוי למישהו מציק, בעיקר מדבר על משהו יותר מדי.</p> <p>"איזה חפֶּרן המורה הזה"</p>	<p>"חפירה": הצקה, התעללות.</p> <p>"לאחר חפירות שנמשכו חצי שנה, יצא פי לקורס" (פלוגת דן).</p> <p>"חפירות": ריקודי טראנס המתבטאים בתנועות מונוטוניות.</p> <p>"יוצאי גואה ובוגרי סיירות חפירה אחרות, ימצאו אופטימיות קוסמית במסיבת טראנס השנה החדשה" (נענע, 15.4.04)</p>	<p><b>חפֶּרן</b></p>	<p><b>8</b></p>
<p>נשר: 75%</p> <p>אגוז: 62.5%</p> <p>סימפסון: 50%</p> <p>יהלום: 37.5%</p>	<p>חמוד או חמודה. כינוי חיבה.</p> <p>"מאמי שלי, דבר איתי"</p>	<p>1. אהובה, מתוקה (נאמר לפעמים בזלזול).</p> <p>"מיקי מקפידה להישאר מאמי לאומית" (רן בן נון, "ידיעות אחרונות" 2.7.04).</p> <p>2. פניית חיבה. "לכי הביתה ואני ירשום אותך ביום שני. טווף מאמי?" (טיפו, 2005).</p> <p>מאנגלית: mammy, mummy</p>	<p><b>מאמי</b></p>	<p><b>9</b></p>
<p>נשר: 97.6%</p> <p>אגוז: 90.91%</p> <p>סימפסון: 62.5%</p> <p>יהלום: 50%</p>	<p>מה שלומך? מה נשמע?</p> <p>"מה נייש חַיִּים שְׁלִי?"</p>	<p>מה נשמע? מה מתרחש?</p> <p>"מה המצב? מה ניש? זה הבלוג שלי, תיהנו ותרשמו תגובות" (ישראלוג, 2004).</p> <p>קיצור של "מה נשמע?".</p> <p>אופייני לשיח אינטרנט.</p>	<p><b>מה ניש?</b></p>	<p><b>10</b></p>

<p>נשר: 97.6%  סימפסון: 75%  אגוז: 72.73%  יהלום: 50%</p>	<p>קיצור של "אני נותן לך את המילה שלי", אני מבטיח לך.  מילה נרדפת למילה "נודר", שמשמעותה "אני נודר לך נדר", כלומר, מבטיח ומתחייב.</p>	<p>הבטחה.  "לא אשכח אותה, מילה שלי" (רון שובל, מְלָה (שלוה) שלי", נחום מוכיח).</p>	<p><b>11</b>  <b>מְלָה (שלוה)</b></p>
<p>סימפסון: 87.5%  נשר: 75%  יהלום: 37.5%  אגוז: 36.6%</p>	<p>1. מזל רע.  2. כינוי למישהו שמביא מזל רע.  1. "איזה מזל מְנָחוּס יש לי"  2. לך לך מפה ימְנָחוּס רק הגעת התהפך המזל"</p>	<p>תקלה, חוסר מזל.  "אם לא היה מְנָחוּס בקורס מ"כים הייתי מסיים אותו" (פלוגת דן).  מערבית: בעל מזג רע.</p>	<p><b>12</b>  <b>מְנָחוּס</b></p>
<p>נשר: 97.6%  אגוז: 90.91%  ון: 87.5%  יהלום: 50%</p>	<p>כינוי לשיכור או למישהו שמתנהג כמו שיכור, מבולבל, או שמדבר לא לעניין.  1. "איזה מְקָטוּל הוא היה בשישי"  2. "מה יש לך אתה לא מרוכז ימְקָטוּל!"</p>	<p>מצוי תחת השפעת סמים.  "אני בוחן אם אני מְקָטוּל בכך שאני עוצם עיניים ומחפש הבזקים" (arg, דן דאור, 5.9.04). ערבית: מְקָטוּל.</p>	<p><b>13</b>  <b>מְקָטוּל</b></p>
<p>נשר: 100%  אגוז: 90.91%  יהלום: 87.5%  סימפסון: 75%</p>	<p>אוהבת מאוד מישהו ("מת על...") או משהו ("מת על זה").  "מתה על הילד הזה"</p>	<p>היה כרוך, העריץ, אהב.  "הוא שונא מנטה וחרוף ומת על המבורגר" (תפוז 2004).  מיידיש: שטארבן נאך עמעצן.  מאנגלית: die over</p>	<p><b>14</b>  <b>מֵת עַל...</b></p>

<p>אגוז: 90.91%</p> <p>נשר: 75%</p> <p>סימפסון: 75%</p> <p>יהלום: 50%</p>	<p>משהו מיוחד, טוב מאוד.</p> <p>"איזה צמיד נָדִיר יש לך"</p>	<p>-</p>	<p><b>נָדִיר</b></p>	<p><b>15</b></p>
<p>נשר: 97.6%</p> <p>אגוז: 90.91%</p> <p>סימפסון: 87.5%</p> <p>יהלום: 25%</p>	<p>נמאס לי.</p> <p>"נְשָׁבֵר לוֹ/לִי שאתה פוגע בי".</p>	<p>קצה נפשו.</p> <p>"רק אתמול, רק אתמול/ פשוט נְשָׁבֵר לוֹ/לִי מהכל/ למות רציתי לא לסבול ("היום", שלום חנוך)</p>	<p><b>נְשָׁבֵר לוֹ/לִי</b></p>	<p><b>16</b></p>
<p>סימפסון: 62.5%</p> <p>אגוז: 45.45%</p> <p>נשר: 41.67%</p> <p>יהלום: 37.5%</p>	<p>1. לא מעשן ולא שותה.</p> <p>2. כינוי למישהו שמתנהג בצורה רצינית בנסיבות לא רציניות. בדרך כלל נאמר בקונוטציה שלילית.</p> <p>א. "כולם מורידים ציירסרים ורק הוא סאחי. נהג תורן"</p> <p>ב. "ישבנו וצחקנו אבל רק היא סאחית, יושבת בטלפון"</p>	<p>צלול, לא תחת השפעת סמים.</p> <p>"ואני מברך אתכם, שלא תדעו סאחי לעולם" (גוינט 2004).</p> <p>מערבית: צאחי (ער).</p>	<p><b>סאחי</b></p>	<p><b>17</b></p>
<p>אגוז: 100%</p> <p>יהלום: 100%</p> <p>נשר: 100%</p> <p>סימפסון: 100%</p>	<p>1. טוב, בסדר.</p> <p>2. משמש כמילת אישור, ובדרך כלל כמענה לשאלות כמו מה שלומך? איך היה?</p> <p>"איזה מזגן סָבָבָה יש פה"</p>	<p>1. מענג, מוצלח.</p> <p>"ניסיתי את כל השיטות/ אבל זה לא הולך/ ההתחלה סבאבה/ הסוף רק מסתבך" (זהבה בן, "שחק אותה קוסם". יוסי גיספן).</p> <p>2. מילת אישור או הסכמה. מערבית: צבאבה (יופי, מצוין).</p>	<p><b>סָבָבָה</b></p>	<p><b>18</b></p>

<p>יהלום: 25%</p> <p>נשר-25%</p> <p>סימפסון-25%</p> <p>אגוז 9%</p>	<p>מגעיל.</p>	<p>סלנג צה"לי. ר"ת: סולר חול אבק. בהשאלה: לאחר ששותים בלי כוסות מבקבוק שתייה, הסוף של הבקבוק שרווי ברוק של כולם נקרא הסחל"א.<sup>14</sup></p>	<p><b>סְחָלָא</b></p>	<p><b>19</b></p>
<p>אגוז: 100%</p> <p>נשר: 97.6%</p> <p>יהלום: 75%</p> <p>סימפסון: 62.5%</p>	<p>קיצור של "עוֹלָה חדש". כינוי לאדם "לא קשור", שמתנהג כאילו אינו שייך, כמו מישהו חדש, או אומר משהו טיפשי. "איזו ילדה עוֹלָההה"</p>	<p>-</p>	<p><b>עוֹלָה</b></p>	<p><b>20</b></p>
<p>יהלום: 50%</p> <p>נשר: 50%</p> <p>סימפסון: 12.5%</p> <p>אגוז: 0%</p>	<p>מוזר, מתנהג בצורה מצחיקה.</p>	<p>השפעת לוואי שלילית של אל אס די "הוא בלע ימבה טריפים בגואה וקיבל פליפ" ("הארץ, 16.4.02) מאנגלית: flip</p>	<p><b>פְּלוּפּ (פְּלִיפּ)</b></p>	<p><b>21</b></p>
<p>נשר: 97.96%</p> <p>אגוז: 72.73%</p> <p>יהלום: 50%</p> <p>סימפסון: 25%</p>	<p>כינוי זלזול לבת, שמתנהגת בצורה מוזרה, מעצבנת או לא בוגרת. "איכ, איזה פְּקָצָה היא"</p>	<p>1. נערה ריקנית ורעשנית. "הרי כל פְּקָצָה יודעת להגיד לייק...". (ערוץ הילדים 2004). בעיקר מתייחס לנערות הכותבות בלוג באינטרנט. 2. חיילת חדשה במשרד. ראשי תיבות של "פרחה קטנה וצעקנית". כנראה בעקבות ראשי התיבות של פקידה צעירה (לפי הוראה 2, חיילת חדשה).</p>	<p><b>פְּקָצָה</b></p>	<p><b>22</b></p>

<sup>14</sup> ההגדרה לקוחה מוויקימילון (2017).

<p>אגוז: 100%</p> <p>נשר: 100%</p> <p>יהלום: 62.5%</p> <p>סימפסון: 62.5%</p>	<p>בקיזור. "קיצר, בוא נלך"</p>	<p>מיידיש: קיזור. א קיצר, ב קיצר, ה קיצר. ב קיצר, ה קיצר.</p>	<p><b>קיצר</b></p>	<p>23</p>
<p>אגוז: 81.82%</p> <p>נשר: 75%</p> <p>יהלום: 50%</p> <p>סימפסון: 37%</p>	<p>מציקה. "איזה קרצייה אתה תפסיק"</p>	<p>אדם מטריד ובמבחיל. "אתה מוכן לרדת ממני, קרצייה אחת" (הגשש, "קרקר נגד קרקר", יוסי בנאי).</p>	<p><b>קרצייה</b></p>	<p>24</p>
<p>סימפסון-100% נשר-97.6%</p> <p>אגוז-54.55%</p> <p>יהלום-37.5%</p>	<p>שווה מאוד, טוב מאוד. "איזו חולצה, שְׁוה רֶצח"</p>	<p><u>שווה</u>: 1. ראוי, כדאי. 2. גבר מושך או אישה מושכת. <u>רצח</u>: מאוד, ב מידה רבה ביותר. "לפני הכול אנחנו מתגעגעים אליך רצח" (פלוגת דן).</p>	<p><b>שְׁוה רֶצח</b></p>	<p>25</p>
<p>נשר: 97.6%</p> <p>אגוז: 72.73%</p> <p>יהלום: 62.5%</p> <p>סימפסון: 62.5%</p>	<p>מילה נרדפת לדפוק. כינוי למישהו שמתנהג בצורה לא מקובלת. "יאי שְׁרוט, חלאס לעצבן"</p>	<p>פגוע בנפשו בדרך כלל בשימוש רצוף באל אס די. "היא שאלה מי זה הבחור שיצא ואמרו לה שהוא שְׁרוט, שריטה מהלכת". (גרוסמן 167)</p>	<p><b>שְׁרוט</b></p>	<p>26</p>
<p>סימפסון: 100% נשר: 97.6%</p> <p>אגוז: 63.64%</p> <p>יהלום: 62.5%</p>	<p>1. נכון, מילת אישור או הסכמה. 2. עיקרי הדברים. "תְּקָלֶס אתה ממש חמוד"</p>	<p>מיידיש: תכלית. 1. הצד המעשי, התועלת המיידית. 2. ביטוי של חוסר סבלנות לנימוקים מפורטים. "רגע, רגע מרוב צדדים איבדתי אותך, תְּקָלֶס מה לעשות" (אמיר איזנברג 20/9/2004)</p>	<p><b>תְּקָלֶס</b></p>	<p>27</p>

## פרק 7: סיכום ומסקנות

אחד הדברים שהכי בלטו לי כשהגעתי לפנימייה בכפר גלים היה השפה "המקומית", המילולית והלא מילולית (מילים, שפת גוף, קוד לבוש). כשהזדמן לי לחקור את הנושא יותר לעומק, החלטתי לבחון את הסלנג של חניכי הפנימייה.

כשהתלבטתי לגבי שאלת המחקר ניסיתי לחשוב מהם הגורמים שיכולים להשפיע על הסלנג של הפנימייה ועל מידת ההיכרות של חניכיה עם מילים וביטויים שונים המשמשים בו. הנחתי שאמצא הבדלים בין בנים לבנות, בין הקבוצות השונות בפנימייה, ובין חניכים השולטים בשפות שונות (מכיוון שבפנימייה מתחנכים חניכים ממוצאים שונים ומגוונים). תחילה חשבתי לשלב במחקר גם את המשתנה של מקום המגורים של החניכים (כאשר הם לא בפנימייה); חשבתי לבדוק את ההבדל בין חניכים מיישובים עירוניים לעומת כאלה מיישובים כפריים (קיבוצים ומושבים), אך גיליתי שרק שניים מהנשאלים היו מיישוב כפרי. גם החלוקה לפריפריה לעומת מרכז הארץ נראתה לי פחות משמעותית כי רוב המשתתפים היו מהפריפריה. לכן החלטתי לא להכניס את מקום המגורים כמשתנה. החניכים מקבוצות מכבי ונעלי"ה לא שולבו במחקר מכיוון שהבנתי שלקבוצות אלה יש ייחודיות שעלולה לפגוע בתוצאות המחקר.

בניתוח הנתונים גיליתי שיש הבדלים משמעותיים בין בנים ובנות בפנימייה. הבנים בקיאים הרבה יותר מהבנות בסלנג הפנימייתי. כאמור, הנחתי שיהיו הבדלים אך הפער הגדול הפתיע אותי. לא מצאתי במחקר הבדלים משמעותיים מבחינת השפה הדומיננטית. גיליתי שדוברי הערבית גילו רמת בקיאות גבוהה יותר מהשאר, ואלי זה קשור לכך שדרך התצורה העיקרית של הסלנג של פנימיית כפר גלים הוא שאילה מערבית. עם זאת, ייתכן שמיעוט המשתתפים דוברי הערבית היטה את התוצאות. בתחילת המחקר שיערתי שאראה פערים בין הקבוצות, שהלקסיקון של החניכים הבוגרים יהיה רחב יותר משל החניכים הצעירים, אך להפתעתי הממצאים מראים כי אין פער משמעותי בין הקבוצות. כלומר, נראה כי קיים סלנג פנימייתי כללי ופחות קבוצתי. גיליתי גם שהקבוצה שהכי מתמצאת בסלנג הפנימייתי היא קבוצת נשר.

מצאתי לנכון לסיים את העבודה בפרק של "מילון פנימייתי", שישמש חניכים בפנימייה בהווה ובעתיד הקרוב (שכן הסלנג משתנה בצורה מהירה) ושיהווה תיעוד לסלנג בפנימיית כפר גלים מנקודת מבט סינכרונית - מהימים שבהם אני התחנכתי בה.

במהלך העבודה למדתי המון דברים משמעותיים, שאני יודעת שיעזרו לי בהמשך החיים, כמו בניית שאלונים, ניתוח ממצאים, מהלך של מחקר ועוד.

חקר נושא הסלנג היה לי מאוד מעניין. קראתי חומר תאורטי רב ולמדתי המון. הופתעתי לגלות שהחקר של הסלנג כל כך מפותח ושיש כל כך הרבה מאמרים ומחקרים בנושא. למדתי גם על אטימולוגיה (מקור) של מילים שלא שיערתי נכון את מקורן.

כשהתחלתי את העבודה לא ידעתי למה לצפות, אבל אני מאוד מרוצה מהתוצר הסופי. בהתחלה היה לי קשה להבין איך להתמודד עם כל החומר, עם ניתוח השאלונים ועם הצגת הממצאים, אבל בעזרת הדרכה נכונה - הצלחתי.



## פרק 8: ביבליוגרפיה

1. אבן שושן אברהם (2007). **מילון אבן שושן המרוכז**. הוצאת עם עובד, כנרת זמורה-ביתן דביר וידיעות אחרונות ספרים.
2. איפרגן שמעון (2013). **צדיק, תעביר את השוקו: מילון הסלנגים של העולם התחתון**. אתר מאקו.
3. אלרחמן מרעי עבד (2013). **דרכי שילוב הערבית בסלנג הישראלי**. הד האולפן החדש, גיליון 100.
4. בן שחר רינה (2005). **העברית המדוברת והסלנג** בתוך מילון הסלנג המקיף מאת רוביק רוזנטל. כתר הוצאה לאור.
5. בוצין יעקב (עורך) (2013). **לי כל גל נושא מזכרת - כפר גלים במלאת לו 60 שנה**. סטודיו כתר.
6. מוצניק מלכה (2003). **לשון, חברה ותרבות**, כרך ב. האוניברסיטה הפתוחה.
7. מוצניק מלכה (2007), **לשון ומגדר** בתוך ירמיהו יובל ודוד שחם (עורכים), זמן יהודי חדש: תרבות יהודית בעידן חילוני – מבט אנציקלופדי, כרך ב. כתר. ירושלים.
8. מלאך-פיין איילה (1997). **הפסיכולוגיה של המינים** כרך א. האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב.
9. ניר רפאל (1989). **מבוא לבלשנות** כרך 4. האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב.
10. ניר רפאל (1993). **דרכי היצירה המילונית בעברית בת זמננו**. האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב.
11. ניר רפאל (2005). **השירה של האדם הפשוט** בתוך מילון הסלנג המקיף מאת רוביק רוזנטל. כתר הוצאה לאור.
12. נצר ניסן (2007). **עברית בג'ינס - דמותו של הסלנג העברי**. אוניברסיטת בן גוריון, באר שבע.
13. ספן רפאל (1972). **דרכי הסלנג: תופעות, משמעות וצורה בעברית התת-תקנית**. קריית ספר, ירושלים.
14. פרוכטמן מאיה (2005). **העברית שלנו העברית המדוברת**. מתוך קדם הקונגרס ה-14, ירושלים.
15. פרי הדס (2016). **פנימייה - אינטרנט**. אתר נקודת ראות.
16. רוזנטל רוביק (2005). **מילון הסלנג המקיף**. כתר הוצאה לאור.
17. רוזנטל רוביק (2005א). **אֶחָלָה של דאוּוּן**. מתוך פנים - תרבות, חברה וחינוך, גיליון 33.
18. רוזנטל רוביק (2010). **השפה המרוקאית העשירה חדרה לעברית המדוברת. בין הדרוּוּש לקחבה**. הזירה הלשונית. NRG, מעריב.
19. Klein Ernest (1987). **A Comprehensive Ethymological Dictionary Of The Hebrew Language**. The Bcatrice minden fondation & the University of Haifa . page 514
20. <https://he.wiktionary.org/wiki/%D7%A1%D7%97%D7%9C%D7%90> ויקימילון (ינואר 2017). הערך סְחָלָא.